

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

MEHMET ÖZHASEKİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2015/4972

Karar Tarihi : 8/5/2019

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Ceren Sedef EREN

Başvurucu : Mehmet ÖZHASEKİ

Vekili : Av. Mehmet SAVRUK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hakkında ileri sürülen iddiaların kişilik haklarını zedelediği iddiasıyla açtığı tazminat davasının reddedilmesinin başvurusunun şeref ve itibar hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/3/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, olayların geçtiği tarihte Kayseri Büyükşehir Belediyesi başkanı olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, Cumhuriyet Halk Partisinin (CHP) 4/12/2011 tarihinde İzmir'de düzenlediği mitingde kendisi hakkında kullandığı ifadelerin şeref ve itibarını zedelediği gerekçesiyle CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu aleyhine tazminat davası açmıştır. Başvurucunun şikâyet ettiği ifadeler şu şekildedir:

" Kayseri Büyükşehir Belediyesinde rüşvet defterini gönderdik beyefendiye. Bir taraftan Cumhurbaşkanını, bir taraftan Başbakanı kefil oldu. Başbakanın yandaşysan çal çalabildiğin

kadar. Yoldaşıysan soy soyabildiğin kadar. Özgürsün, ne müfettiş gelir ne denetçi. Bunlar zaten büyük götürüyorlar, büyük götürmeye alışmışlar. Neden yolsuzluğu meşrulaştırıyorsun oralarda ..."

7. Davayı inceleyen Kayseri 5. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 26/6/2012 tarihinde, davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde; dava konusu konuşma metninin dinleyende muhatabının rüşvet aldığına ve yolsuzluk yaptığına ilişkin algı uyandırdığı, sarf edilen sözlerin eleştiri sınırlarını aşacak şekilde suç isnadı ve kişisel haklara saldırı niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Mahkeme doğrudan adı geçmemekle birlikte aynı zamanda siyasi kişiliği olan Başbakan'ın mensubu olduğu iktidar partisinden belediye başkanı seçilen davacının ima yoluyla kastedildiğinin aşikâr olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca itham edilen konuda başvuru hakkında kovuşturmayla yer olmadığı kararı verildiğini belirten Mahkeme, böyle bir konuda suçluluğu ispatlanmayan kamu görevlileri hakkında ve yargı kararı olmaksızın hiç kimsenin ithamda bulunmaması gerektiğinin açık olduğunu da eklemiştir.

8. Temyiz edilmesi üzerine anılan karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi (Daire) tarafından onanmıştır. Onanan karar aleyhine yapılan karar düzeltme istemi ise Daire tarafından 20/11/2013 tarihinde kabul edilerek karar bozulmuştur. Daire karar düzeltme talebini kabul etme gerekçesi olarak başvurunun açıkça isminin geçmediği konuşmanın yansıma yoluyla kişilik haklarını ihlal ettiğinin kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Daireye göre genel ifadelerle bir yerde yolsuzluk olduğu belirtilerek eleştiri yapıldığı anlaşılan bir konuşmadan başvurunun hedef alındığı anlamının çıkarılması mümkün değildir. Ayrıca Daire, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) kararlarında da belirtildiği üzere siyasi hüviyete sahip şahısların kendilerine yönelik sert, ağır hatta incitici eleştirilere de katlanmaları gerektiğini ifade etmiştir.

9. Daire tarafından bozulması üzerine söz konusu dava tekrar ilk derece mahkemesinde görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 20/3/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme kararın gerekçesinde Yargıtay bozma ilamında da açıklandığı üzere davalı tarafından yapılan konuşmada davacının (başvurucunun) isminin hiç geçmediği ve Belediyedeki yolsuzluk iddialarının üzerine gidilmemiş olmasını ifade ederek siyasi iktidarın eleştirildiğini belirtmiştir.

10. Davanın reddine dair karar, başvuru tarafından temyiz edilmiş ve Daire tarafından onanmıştır. Başvurucunun karar düzeltme talebi ise 19/2/2015 tarihinde Daire tarafından reddedilmiştir. Başvuru anılan ret kararından 17/3/2015 tarihinde haberdar olduğunu beyan etmiştir.

11. Başvuru 18/3/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

12. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "İlke" kenar başlıklı 24. maddesi şöyledir:

"Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir.

Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır."

B. Uluslararası Hukuk

13. İfade özgürlüğünün demokratik toplumdaki önemi ile ifade ve basın özgürlüğüyle itibarın korunmasını isteme hakkı arasındaki ilişkiyle ilgili olarak uluslararası hukuk kaynaklarının derli toplu verildiği bir karar için *Hacı Boğatekin* (B. No: 2014/18101, 26/10/2017, §§ 16-20) kararına bakılabilir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 8/5/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, derece mahkemelerinin gerekçelerinde şikâyet ettiği konuşmada açıkça kendi isminin geçmediği olgusuna dayanmalarının hatalı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu ayrıca, şikâyet ettiği konuşmada kendisi hakkında ileri sürülen isnatlar hakkında yürütülen soruşturmalar sonucu iki kez kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini ifade etmiştir. Bu gerçeğin derece mahkemeleri tarafından dikkate alınmadığını belirten başvurucu; hakkında sarf edilen sözlerin eleştirisi sınırlarını aştığını, bu nedenle açtığı tazminat davasının reddedilmesiyle şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Anayasa'nın 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

17. Anayasa'nın başvurunun incelenmesinde dikkate alınacak 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

1. Genel İlkeler

a. Bireyin Şeref ve İtibarının Korunmasında Devletin Pozitif Yükümlülüğü

18. Bireyin kişisel şeref ve itibarı, Anayasa'nın 17. maddesinde bulunan "*manevi varlık*" kapsamında yer almaktadır. Devletin bireyin manevi varlığının bir parçası olan kişisel şeref ve itibara üçüncü kişilerin saldırılarını önlemek şeklinde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır (*Adnan Oktar* (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33). Şeref ve itibara

yönelik olarak basın ve yayın yolu ile yapılan saldırılara karşı bireyin korunmaması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası ihlal edilmiş olabilir (*Kadir Sağdıç* [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 36; *İlhan Cihaner* (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 42).

b. Demokratik Toplum Düzeninin Bir Gereği Olarak İfade Özgürlüğü

19. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme ve gerçekleştirme konusunda başkalarını ikna etme çabaları ve bu çabaların hoşgörülle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

c. Çatışan Haklar Arasında Dengeleme

20. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruya benzer başvurularda, başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan kişisel itibarın korunmasını isteme hakkı ile şikâyet konusu ifadeleri sarf eden kişilerin Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmektedir (*Nilgün Halloran*, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, §§ 27, 41, 52; *Ergün Poyraz* (2), [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 49; *İlhan Cihaner* (2), § 49). Bu, soyut bir değerlendirme değildir.

21. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için mevcut olaya uygulanabilecek olan kriterlerden bazıları şu şekilde sayılabilir:

i. Başvuru konusu ifadelerde kamu yararı bulunup bulunmadığı ve ifadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı

ii. Toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı

iii. Başvuru konusu ifadelerin kim tarafından dile getirildiği

iv. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları

v. Kamuoyu ile diğer kişilerin kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı

22. Anayasa Mahkemesi; siyasetçilerin, kamuoyunca tanınan kişilerin ve kamusal yetki kullanan görevlilerin gördükleri işlev nedeniyle daha fazla eleştiriye katlanmak durumunda olduklarını ve bunlara yönelik eleştirinin sınırlarının çok daha geniş olduğunu her zaman vurgulamıştır (siyasetçilerle ilgili olarak bkz. *Ergün Poyraz* (2) § 58; kamusal yetki kullanan görevlilerle ilgili olarak bkz. *Nilgün Halloran*, § 45; *Kemal Kılıçdaroğlu* (3), B. No:

2015/1220, 18/7/2018, § 53; tanınan bir Cumhuriyet başsavcısı ile ilgili olarak bkz. *İlhan Cihaner (2)*, § 82; tanınan ve siyasete hazırlanan bir kamu görevlisi ile ilgili olarak bkz. *Önder Balıkcı*, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 42; *Kemal Kılıçdaroğlu*, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 55).

23. Bunun yanında seçmenlerini temsil eden, onların taleplerini, endişelerini ve düşüncelerini politik alana aktaran ve çıkarlarını savunan seçilmiş kimseler için ifade özgürlüğünün özellikle değerli olduğu açıktır (*Kemal Kılıçdaroğlu*, § 60; *Kemal Kılıçdaroğlu (3)*, § 62). Bu bağlamda eleştiriye katlanma yükümlülükleri oldukça ağır olan siyasetçilerin yararlanmaları gereken ifade özgürlüğünün sınırları da aynı doğrultuda geniş olmalıdır.

24. Anayasa Mahkemesi başvurunun koşullarına göre bazıları yukarıda sayılan kriterlerin gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (*Nilgün Halloran*, § 44; *Ergün Poyraz (2)*, § 56; *Kadir Sağdıç*, §§ 58-66; *İlhan Cihaner (2)*, §§ 66-73). Bunun için başvurucuya yönelik ifadelerin -sarf edildiği bağlamdan kopartılmaksızın- olayın bütünselliği içinde değerlendirilmesi gerekir (*Nilgün Halloran*, § 52; *Önder Balıkcı*, § 45). Başvurucunun kişisel itibarın korunmasını isteme hakkının gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile korunmaması Anayasa'nın 17. maddesini ihlal edecektir.

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

25. Başvurucunun şikâyet ettiği ifadeler, bir büyükşehir belediyesinde gerçekleştiği iddia edilen yolsuzluk iddialarına ilişkindir. Bu kapsamda ifadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağladığı açıktır. Ayrıca başvuru konusu ifadeler, olayların geçtiği tarihte ana muhalefet partisinin lideri konumunda bulunan bir siyasetçi tarafından dile getirilmiştir. Bu sebeplerle başvuru konusu ifadelerin ifade özgürlüğünden yararlanacağı koruma oldukça geniştir.

26. Başvurucu, derece mahkemelerinin başvuru konusu ifadelerde kendisinin açıkça isminin geçmediğine dair gerekçelerinin hatalı olduğunu ileri sürmüştür. Başvuru konusu ifadelerde doğrudan başvurucunun isminin geçmediği açıktır. Anayasa Mahkemesi, Kemal Kılıçdaroğlu'nun konuşmasında bir bütün olarak Kayseri Büyükşehir Belediyesinde gerçekleştirildiği ileri sürülen yolsuzluk iddialarından ve bunların takipsiz bırakıldığından bahsedildiğini değerlendirmiştir.

27. Başvurucu, şikâyet ettiği ifadelerde kendisi hakkında isnat edilen olaylarla ilgili olarak kovuşturmaya yer olmadığı kararları verildiğini fakat bunun derece mahkemelerince dikkate alınmadığını da ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvuru konusu ifadelerin tamamı değerlendirildiğinde eleştirilen esas konu, kanıtlarını da sunmuş olmalarına rağmen anılan Büyükşehir Belediyesindeki yolsuzluk iddialarının siyasal ve yargısal olarak yeterince üstüne gidilmediği iddiasıdır. Yani söz konusu ifadelerde aynı zamanda başvurucu hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararları da eleştirilmektedir. Eldeki başvuruya konu olayda eleştiriye dile getiren kişinin bir siyasetçi ve özellikle ana muhalefet partisi lideri olduğu unutulmamalıdır. Demokratik bir sistemde siyasetçilerin birbirlerini eleştirmeleri halka hizmet etme yarışının bir parçasıdır. Dolayısıyla bir siyasetçinin herhangi bir belediyede yaşanan olaylar hakkında görüşlerini açıklamasının demokratik siyasetin doğal bir sonucu olduğu kabul edilmelidir.

28. Yukarıdaki değerlendirmelerin tamamı ve yargı mercilerinin farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payları da dikkate alındığında somut olayda derece mahkemelerince alınan kararların devletin şeref ve itibar hakkı bağlamındaki pozitif yükümlölüklerine aykırılık oluşturmadiğı sonucuna ulaşılmıştır.

29. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğıne karar verilebileceğı belirtilmiştir. Bu bağlamda bir ihlal bulunmadığı açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (*Hikmet Balabanoğlu*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

30. Açıklanan gerekçelerle başvuru konusu olayda şeref ve itibar hakkının ihlal edilmediğı açık olduğundan başvurunun *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğıne ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 8/5/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ